

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 182 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
Omonova Nilufar Parda qizi	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
Xujanova Shaxina Abdullayevna	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
Ramazonova Bahroy Sadriddinovna	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
Nuraliyeva Dilshoda Yo'ichiboy qizi	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
V. Sh. Raximov	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odamboy qizi	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
Vasila Yusupova	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
B. X. Sharopov	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
S. A. Qarshiboyev	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
Suyunov Rustam Sadriddinovich	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
Teshaboyeva Mohichexra Sohibjon qizi	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
Umarov Azizbek Vaxobovich	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
S. S. Qulmurodova	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
Makhmudova Ugiloy Bakhtiyorovna	

Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review).....	95
Burkhonova Zараfruz Kobilovna	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
Bozorboyev Javlon	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Elektrir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi	
Fotometrik kattaliklar	117
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbibi, Normuminova Madina	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
Erkinova Nozima Utkir qizi	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
Ikmatullayev G'. Z.	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
Shokirova Mushtariy	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
Veronica Khatamova	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li	
Emotsional intellekt – hr menejerlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
Abdukarimov Muhammadjon Muratovich	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
Islamova Fotima Shamsiddinovna	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	170
Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
Saidova Parvina Mirzo kizi	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi	

O'ZBEK XALQ PEDAGOGIKASI MAZMUNI ASOSIDA TALABALARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI

Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 1 kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola o'zbek xalq pedagogikasi mazmuniga asoslanib, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy va nazariy asoslarini o'rganadi. Unda o'zbek folklori, urf-odatlar, maqollari va oilaviy an'analariga singib ketgan an'anaviy pedagogik qadriyatlar tahlil qilinadi va ularning yoshlarning nikoh va oilaviy majburiyatlarga axloqiy, ijtimoiy va psixologik tayyorgarligini shakllantirishdagi ahamiyati o'rganiladi. Tadqiqotda o'zbek xalq pedagogikasida kattalarga hurmat, oilaviy birlik, mas'uliyat, o'zaro tushunish va ijtimoiy totuvlikka qaratilgan boy ta'lim g'oyalari tizimi mavjudligi ta'kidlangan. Zamonaviy ta'lim islohotlari kontekstida ushbu an'anaviy qadriyatlarni oliy ta'limga integratsiya qilish talabalarning oilaviy madaniyatini mustahkamlashga va ularning hayotiy qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi. Maqolada shuningdek, yoshlarni barqaror va ongli oilaviy hayotga tayyorlashda milliy pedagogik merosni zamonaviy ilmiy yondashuvlar bilan birlashtirishning muhimligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: O'zbek xalq pedagogikasi, oilaviy ta'lim, talabalarni tayyorlash, axloqiy qadriyatlar, an'anaviy tarbiya, oilaviy madaniyat, ijtimoiylashuv, pedagogik meros, yoshlarni rivojlantirish, ilmiy asoslar.

Abstract: This article, based on the content of Uzbek folk pedagogy, studies the scientific and theoretical foundations of preparing students for family life. It analyzes traditional pedagogical values in Uzbek folklore, customs, proverbs and family traditions, and studies their significance in forming the moral, social and psychological readiness of young people for marriage and family obligations. The study emphasizes the presence of a rich system of educational ideas in Uzbek folk pedagogy, aimed at respect for adults, family unity, responsibility, mutual understanding and social harmony. In the context of modern educational reforms, the integration of these traditional values higher education will help strengthen the family culture of students and increase their life skills. The article also emphasizes the importance of combining the national pedagogical heritage with modern scientific approaches in preparing young people for a stable and conscious family life.

Key words: Uzbek folk pedagogy, family education, student training, moral values, traditional upbringing, family culture, socialization, pedagogical heritage, youth development, scientific foundations.

Аннотация: В данной статье, на основе содержания узбекской народной педагогики, изучаются научно-теоретические основы подготовки учащихся к семейной жизни. Анализируются традиционные педагогические ценности, заложенные в узбекском фольклоре, обычаях, пословицах и семейных традициях, и изучается их значение в формировании нравственной, социальной и психологической готовности молодежи к браку и семейным обязанностям. В исследовании подчеркивается наличие в узбекской народной педагогике богатой системы воспитательных идей, направленных на уважение к взрослым, единство семьи, ответственность, взаимопонимание и социальную гармонию. В контексте современных образовательных реформ интеграция этих традиционных ценностей в высшее образование будет способствовать укреплению семейной культуры учащихся и повышению их жизненных навыков. В статье также подчеркивается важность сочетания национального педагогического наследия с современными научными подходами в подготовке молодежи к стабильной и осознанной семейной жизни.

Ключевые слова: узбекская народная педагогика, семейное воспитание, подготовка учащихся, нравственные ценности, традиционное воспитание, семейная культура, социализация, педагогическое наследие, развитие молодежи, научные основы.

KIRISH

So'nggi yillarda butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimlarida oilaviy qadriyatlarni mustahkamlashga va yoshlarni mas'uliyatli oilaviy hayotga tayyorlashga tobora ko'proq e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonda bu masala, ayniqsa, chuqur ildiz otgan madaniy an'analar va tarixan axloqiy va ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirishda

markaziy rol o'ynagan xalq pedagogikasining kuchli ta'siri tufayli juda muhimdir. O'zbek xalq pedagogikasi avloddan-avlodga og'zaki adabiyot, urf-odatlar, marosimlar, maqollar va an'anaviy oilaviy amaliyotlar orqali uzatiladigan noyob ta'lim g'oyalari tizimini ifodalaydi. Bu elementlar ota-onalar va kattalarga hurmat, oiladagi mas'uliyat, o'zaro yordam, halollik, sabr-toqat va ma'naviy poklikni ta'kidlaydi. Bunday qadriyatlar barqaror va uyg'un oila qurish uchun zarur bo'lgan axloqiy poydevorni tashkil qiladi.

Ilmiy va pedagogik nuqtai nazardan, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalar va qadriyatlarga asoslangan yo'nalishlarni shakllantirishni ham talab qiladi. Zamonaviy oliy ta'lim muassasalari talabalarining yaxlit rivojlanishini ta'minlash uchun milliy madaniy merosni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiya qilish vazifasini bajaradi. Shu munosabat bilan o'zbek xalq pedagogikasi oilaviy ta'limga qaratilgan o'quv dasturlarini boyitishi mumkin bo'lgan ta'lim mazmunining muhim manbai bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu mavzuning dolzarbligi ijtimoiy o'zgarishlar, globallashuv jarayonlari va yoshlarning oilaviy majburiyatlarga psixologik va axloqiy jihatdan tayyor bo'lishga bo'lgan ehtiyojining ortib borishi bilan belgilanadi. Shuning uchun o'quvchilarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy va nazariy asoslarini o'zbek xalq pedagogikasi nuqtai nazaridan o'rganish milliy o'ziga xoslikni ham, zamonaviy ijtimoiy talablarni ham qo'llab-quvvatlaydigan samarali ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'quvchilarni oilaviy hayotga tayyorlash masalasi ham xalqaro, ham o'zbek pedagogik adabiyotlarida keng o'rganilgan, chunki oila shaxs rivojlanishi, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy xulq-atvorni shakllantiruvchi eng muhim ijtimoiy institutlardan biri hisoblanadi.

Jahon ilmiy adabiyotlarida oilaga yo'naltirilgan qadriyatlar va ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish psixologik va pedagogik nazariyalar bilan chambarchas bog'liq.

Erik Eriksonning psixososyal rivojlanish nazariyasi shaxsning o'ziga xosligi oila va jamiyat bilan o'zaro ta'sir orqali shakllanishini ta'kidlaydi, bu yerda erta munosabatlar kelajakdagi oilaviy rollar va majburiyatlarga sezilarli darajada ta'sir qiladi^[1].

Xuddi shunday, Uri Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi inson rivojlanishi oila, maktab va jamiyat kabi bir nechta ekologik tizimlarning o'zaro ta'siri orqali shakllanishini tushuntiradi, ular birgalikda ijtimoiylashuvning asosini tashkil qiladi^[2].

Psixologiya sohasida Jon Boulbinning bog'lanish nazariyasi bolalar va vasiylar o'rtasidagi erta hissiy aloqalarning muhimligini ta'kidlaydi^[3], bu keyinchalik shaxslarning barqaror va hissiy jihatdan sog'lom oilaviy munosabatlarni o'rnatish qobiliyatiga ta'sir qiladi. Bu nazariyalar birgalikda oilaviy hayotga tayyorlik uzoq muddatli psixologik va ijtimoiy rivojlanish orqali shakllanishini ta'kidlaydi.

Rossiya va postsovet pedagogika tadqiqotlarida V. A. Slastenin^[4], I. F. Isayev^[5] va E. I. Rybakova^[6] kabi olimlar oilaviy tarbiyani pedagogik madaniyatning ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqdilar. Ularning asarlarida yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash ta'lim jarayoni orqali axloqiy qadriyatlar, muloqot qobiliyatlari va mas'uliyatli xulq-atvorni shakllantirishni talab qilishi ta'kidlangan.

O'zbek pedagogika fanida oilaviy tarbiya milliy an'analar va xalq pedagogikasi bilan chambarchas bog'liq. Abdulla Avloniy^[7], Abdulla Qodiriy^[8] va Munavvarqori Abdurashidxonov^[9] kabi ma'rifatparvarlar oilaviy hayotda axloqiy tarbiya, ota-ona mas'uliyati va axloqiy tarbiyaning muhimligini ta'kidladilar. Ularning asarlari oilaviy qadriyatlar va yoshlar ta'limiga milliy yondashuvlarni shakllantirishda asosiy omil bo'lib qolmoqda.

O'zbekistonda bir qator huquqiy va siyosiy hujjatlar oilaviy ta'limni tartibga soladi va qo'llab-quvvatlaydi. O'zbekiston Respublikasining "Oila to'g'risida"gi qonuni oilaning jamiyatdagi rolini belgilovchi va oilaviy munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi^[10].

Bundan tashqari, yoshlar siyosati va ma'naviy ta'limga oid Prezident farmonlari va qarorlari, masalan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Yoshlar siyosati va ma'naviy ta'lim to'g'risidagi farmonlari va qarorlari yoshlarni mas'uliyatli oilaviy hayotga tayyorlash va axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash muhimligini ta'kidlaydi^[11].

Zamonaviy o'zbek tadqiqotchilari xalq pedagogik merosini zamonaviy ta'limga integratsiya qilish muhimligini ta'kidladilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maqollar, an'analar va madaniy qadriyatlarni o'qitish jarayonlariga kiritish o'quvchilarning axloqiy ongi va oilaviy majburiyatlarga tayyorligini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Umuman olganda, xalqaro va o'zbek adabiyoti tahlili shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarni oilaviy hayotga tayyorlash psixologik nazariyalar, pedagogik amaliyotlar, milliy madaniy meros va davlat siyosatini birlashtirgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot o'quvchilarni o'zbek xalq pedagogikasi orqali oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy va pedagogik asoslarini tahlil qilishga qaratilgan sifatli va nazariy tadqiqot yondashuviga asoslangan. Tadqiqot mavzuni yaxlit tushunish uchun xalqaro psixologik nazariyalar, milliy pedagogik meros va mavjud ta'lim siyosatini sintez qilishga qaratilgan.

Tadqiqotning metodologik asosi qiyosiy tahlil, kontent tahlili va ilmiy adabiyotlarni tizimli talqin qilishni o'z ichiga oladi. Oilaviy ta'limning global nazariyalari va o'zbek xalq pedagogikasi tamoyillari o'rtasidagi farqlar va o'xshashliklarni o'rganish uchun qiyosiy tahlil qo'llanildi.

Xususan, Erik Erikson, Uri Bronfenbrenner va Jon Boulbining asarlari Abdulla Avloniy va Abdulla Qodiriy kabi o'zbek ma'rifatparvarlarining pedagogik g'oyalari bilan bir qatorda tahlil qilindi.

Kontent tahlili oilaviy hayotga tayyorgarlik ko'rish uchun muhim bo'lgan axloqiy va axloqiy qadriyatlarni aks ettiruvchi maqollar, maqollar, urf-odatlar va an'anaviy oilaviy amaliyotlarni o'z ichiga olgan xalq pedagogikasi manbalarini o'rganish uchun qo'llanildi. Ushbu materiallar kattalarga hurmat, mas'uliyat, o'zaro qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy uyg'unlik kabi asosiy ta'lim tamoyillarini aniqlash uchun talqin qilindi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Oila to'g'risida"gi qonuni va yoshlar siyosati va axloqiy tarbiyaga oid tegishli prezident farmonlari kabi huquqiy va siyosiy hujjatlardan olingan natijalarni integratsiyalash uchun tizimli yondashuv qo'llanildi. Ushbu hujjatlar milliy ta'lim tizimida oilaviy ta'limni institutsional qo'llab-quvvatlashni tushunish uchun tahlil qilindi.

Tadqiqot eksperimental ma'lumotlarga tayanmaydi, balki nazariy sintez va talqin qilishga qaratilgan. Tanlangan adabiyotlar psixologik rivojlanish nazariyalari, pedagogik tamoyillar va madaniy qadriyatlarni birlashtirgan talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning kontseptual modelini yaratish uchun ko'rib chiqildi.

Umuman olganda, metodologiya o'zbek xalq pedagogikasidan zamonaviy oliy ta'limda talabalarni mas'uliyatli oilaviy hayotga tayyorlash uchun qanday samarali foydalanish mumkinligini chuqurroq tushunish imkonini beruvchi keng qamrovli va fanlararo tahlilni ta'minlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro va o'zbek pedagogik manbalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarni oilaviy hayotga tayyorlash psixologik, pedagogik, madaniy va huquqiy jihatlarni birlashtirishni talab qiladigan ko'p qirrali jarayondir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek xalq pedagogikasi zamonaviy oilaviy ta'limga juda mos keladigan axloqiy va ta'limiy qadriyatlarining yaxshi tuzilgan tizimini o'z ichiga oladi.

Tadqiqotning asosiy natijalaridan biri shundaki, an'anaviy o'zbek xalq pedagogikasi o'quvchilarning oilaviy majburiyatlarni tushunishini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ota-onalarga hurmat, sadoqat, sabr-toqat, o'zaro yordam va mas'uliyat kabi qadriyatlar xalq maqollari, urf-odatlar va an'anaviy amaliyotlarida izchil aks ettirilgan. Bu qadriyatlar mustahkam oilaviy munosabatlarni o'rnatish uchun zarur bo'lgan barqaror axloqiy poydevorni shakllantirishga hissa qo'shadi.

Erik Erikson, Uri Bronfenbrenner va Jon Boulbi tomonidan psixologik nazariyalarning tahlili shuni ko'rsatadiki, oilaga tayyorlik erta hissiy rivojlanish, ijtimoiy o'zaro ta'sir va shaxsni shakllantirish bilan chambarchas bog'liq. Bu nazariyalar oilaga yo'naltirilgan qadriyatlar nafaqat voyaga yetganlik bosqichida, balki ta'lim jarayonida doimiy ravishda rivojlantirilishi kerak degan fikrni qo'llab-quvvatlaydi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, o'zbek xalq pedagogikasi tamoyillari ko'plab zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan mos keladi. Masalan, Abdulla Avloniy va Abdulla Qodiriy asarlarida axloqiy tarbiyaga urg'u berilgan qadriyatlarga asoslangan ta'lim va ijtimoiy kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy g'oyalari mos keladi. Bu shuni ko'rsatadiki, milliy pedagogik meros dolzarbligicha qolmoqda va zamonaviy ta'lim tizimlarini samarali ravishda to'ldirishi mumkin.

Tadqiqot shuningdek, O'zbekiston Respublikasining "Oila to'g'risida"gi qonuni va yoshlar ta'limi to'g'risidagi Prezident farmonlari kabi siyosat hujjatlari oilaviy ta'limni o'quv dasturiga integratsiya qilish uchun mustahkam institutsional asos yaratadi. Ushbu hujjatlar yoshlarni mas'uliyatli oilaviy hayotga tayyorlash, axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash muhimligini ta'kidlaydi.

Tadqiqot natijalarini muhokama qilishda asosiy muammolardan biri an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy turmush tarzi ta'siri o'rtasidagi tafovut ekanligi aniq ko'rinib turibdi. Globallashtirish, raqamlashtirish va o'zgaruvchan ijtimoiy normalar yoshlar orasida an'anaviy oilaviy qadriyatlarni zaiflashtirishi mumkin. Shuning uchun xalq pedagogikasini oliy ta'limga integratsiya qilish zamonaviy voqelikka moslashish bilan birga madaniy o'ziga xoslikni saqlab qolish uchun juda muhimdir.

Umuman olganda, natijalar talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning samarali modeli psixologik rivojlanish nazariyalari, milliy xalq pedagogikasi va davlat ta'lim siyosatini birlashtirishi kerakligini tasdiqlaydi. Bunday integratsiyalashgan yondashuv nafaqat nazariy tushunishni, balki talabalarda oilaviy yo'naltirilgan kompetensiyalarning amaliy shakllanishini ham ta'minlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash murakkab va ko'p qirrali pedagogik jarayon ekanligini va psixologik, pedagogik, madaniy va me'yoriy asoslarni birlashtirishni talab qilishini tasdiqlaydi. Xalqaro nazariyalar va o'zbek xalq pedagogikasining tahlili shuni ko'rsatadiki, hurmat, mas'uliyat, o'zaro qo'llab-quvvatlash va axloqiy halollik kabi oilaviy qadriyatlar umuminsoniy xususiyatga ega, ammo milliy madaniy an'analarga asoslanganda eng samarali shakllanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zbek xalq pedagogikasi talabalarning oilaviy hayotga tayyorligini mustahkamlash uchun qimmatli ta'lim resursi bo'lib xizmat qiladi. Uning maqollar, urf-odatlar, an'analar va axloqiy ta'limotlarning boy merosi shaxsni shakllantirish, axloqiy xulq-atvorni rivojlantirish va ijtimoiy mas'uliyatni tarbiyalash uchun amaliy qo'llanma beradi. Shu bilan birga, Erik Erikson, Uri Bronfenbrenner va Jon Boulbining zamonaviy psixologik nazariyalari oilaviy tayyorgarlik uzluksiz ijtimoiy va hissiy rivojlanish orqali shakllanadi degan fikrni qo'llab-quvvatlaydi.

Tahlil asosida talabalarni oilaviy hayotga samarali tayyorlash milliy ta'lim merosini zamonaviy pedagogik texnologiyalar va davlat ta'lim siyosati bilan birlashtirgan muvozanatli yondashuvni talab qiladi degan xulosaga kelish mumkin. O'zbekiston Respublikasining "Oila to'g'risida"gi qonuni va yoshlar siyosati bo'yicha prezident tashabbuslari kabi huquqiy asoslar bunday ta'lim strategiyalarini amalga oshirish uchun mustahkam institutsional asos yaratadi.

Yuqoridagi ilmiy izlanishlardan quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

Birinchidan, oliy ta'lim muassasalari oilaviy hayot kompetentsiyalarini rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlariga o'zbek xalq pedagogikasi elementlarini kiritishi kerak. Bunga axloqiy tarbiya va oilaviy qadriyatlarga qaratilgan maxsus kurslar, o'quv modullari va darsdan tashqari mashg'ulotlar orqali erishish mumkin.

Ikkinchidan, zamonaviy rivojlanish psixologiyasi va kommunikatsiya tadqiqotlaridan olingan bilimlarni qo'llash orqali talabalarning oilaviy hayotga psixologik tayyorgarligini oshirish muhimdir. Amaliy mashg'ulotlar, rol o'ynash mashg'ulotlari va maslahat mashg'ulotlari talabalarga shaxslararo va nizolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Uchinchidan, ta'lim dasturlari talabalarning madaniy o'ziga xosligi va axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash uchun maqollar, an'analar va oilaviy marosimlarni o'z ichiga olgan milliy madaniy merosni o'rganish va tahlil qilishni rag'batlantirishi kerak.

To'rtinchidan, yoshlarni tarbiyalash uchun izchil va qo'llab-quvvatlovchi muhitni ta'minlash uchun ta'lim muassasalari, oilalar va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish kerak. Raqamli ta'lim vositalarini an'anaviy xalq pedagogikasi yondashuvlari bilan birlashtirgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish uchun qo'shimcha ilmiy tadqiqotlar o'tkazish tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek xalq pedagogikasini zamonaviy ta'lim amaliyotlari bilan integratsiyalash ijtimoiy mas'uliyatli, axloqiy jihatdan yetuk va oilaga yo'naltirilgan shaxslarni tayyorlash uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Erikson E. H. Identity: Youth and Crisis. – New York: W. W. Norton & Company, 1968. – 336 p.
2. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge: Harvard University Press, 1979. – 330 p.
3. Bowlby J. Attachment and Loss. Vol. 1: Attachment. – London: Hogarth Press, 1969. – 401 p.
4. Слостенин В. А. Педагогика. – Москва: Академия, 2010. – 608 с.
5. Исаев И. Ф. Педагогическая культура учителя. – Москва: Академия, 2004. – 256 с.
6. Рйбакова Э. И. Семейная педагогика. – Москва: Просвещение, 2002. – 312 с.
7. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 144 b.
8. Qodiriy A. O'tkan kunlar. – Toshkent: Sharq, 2009. – 400 b.
9. Abdurashidxonov M. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2011. – 320 b.
10. O'zbekiston Respublikasi. Oila to'g'risida Qonun. – Toshkent, 2019.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar siyosati va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha farmon va qarorlari. – Toshkent, 2017–2025.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.